

Posudek na bakalářskou práci Davida Klímy „Regionální vývoj ve Švédsku po roce 1990“

Předložená práce má celkem 59 stran, z toho 41 stran zabírá vlastní text (včetně abstraktu, obsahu atd.), 6 stran spojený seznam literatury a zdrojů (28 zahraničních datových zdrojů a 29 publikací, z toho jen 2 české) a 12 stran tvoří přílohy.

Autor se věnuje klasickému tématu sociální a regionální geografie – regionálnímu rozvoji a změnám regionálních rozdílů, a to na příkladu zejména z hlediska příjmů, ale i dalších socioekonomických charakteristik výjimečně regionálně nivelizovaného Švédska reprezentujícího skandinávský model sociálního státu. Vzhledem k tomu, že Švédsko dokázalo začátkem 90. let 20. století svůj systém reformovat a úspěšně překonat vážnou finanční a hospodářskou krizi, přičemž se mu podařilo čelit i současné krizi globální, je studium jeho specifik velice aktuální a žádoucí. Práce Davida Klímy je sice i vzhledem k nutně omezenému rozsahu především základním statistickým přehledem, ale přesto se pokouší téma zasadit do tradičních i současných teorií a konceptů regionálního rozvoje a globálních trendů.

Text je logicky členěn do šesti základních kapitol včetně úvodu a závěru. Autor si v úvodu jako hlavní cíl vytyčil bez politických hodnocení zdokumentovat vývoj regionálních rozdílů ve Švédsku zejména v období dvou hospodářských krizí a obecně v době „globalizace a zostřené konkurence“. Následně autor formuluje, možná poněkud předčasně bez propojení s teorií, hlavní hypotézu předpokládající sice pozvolné, ale výrazné prohlubování regionálních rozdílů, posílení migrace do jižních metropolitních center atd. Ačkoli autor nakonec v práci předpokládané trendy částečně potvrdil, došel k závěru, že probíhají velice pozvolně a švédským vládám se úspěšně daří udržovat relativní regionální rozdíly na stabilní a velice nízké úrovni.

Stručná jednostránková metodická kapitola věnovaná zejména problematice práce s daty Švédského statistického úřadu SCB mohla být umístěna až za teoretickou část, ze které by měla spíše vycházet. Ve vysvětlení dělení sektorů švédské ekonomiky postrádám objasnění pojmu „netržní produkce“.

Kapitola „Teoretické přístupy k regionálnímu vývoji“ není klasickou diskusí s literaturou, a je nutno ocenit, že se za ni ani nevydává. Základní přehled teorií regionálního rozvoje vidím v práci daného zaměření jako velice vhodný, zejména s ohledem na potenciální širší okruh laických čtenářů. Autor si vybral teorie s jistým vztahem ke Švédsku a studované problematice, postrádám však alespoň krátký vysvětlující odstavec, který by důvody volby konkrétních teorií objasnil a nenechal jejich odhalení pouze na dedukci čtenáře. Velkým kladem je množství zejména zahraniční použité literatury. Autor sice vychází ze známé učebnice Blažek, Uhlíř (2011), ale našel si i řadu materiálů tam necitovaných včetně článků zaměřených přímo na švédský regionální rozvoj, přičemž nakonec v propojení se Švédskem opouští rámec pouhého přehledu.

V práci věnované především vývoji v posledních dvaceti letech působí devítistránková kapitola o vývoji v letech 1968-1990 možná poněkud nadbytečně, ačkoli má svůj význam v uvedení čtenáře do širších souvislostí. Autor bohužel místo vysvětlení zařazení kapitoly začal zeširoka poznámkou o, byť též významných, fyzicko-geografických podmínkách. Kapitola je však dobrým úvodem do problematiky regionálního vývoje Švédska druhé poloviny 20. století a jeho regionální politiky a zdařile, byť nepřímou, navazuje i na teoretickou část, když pracuje s další empiričtěji zaměřenou literaturou. Závěrem autor náhle, možná ve snaze předznamenat další období, vybočuje z časového rámce kapitoly, když hovoří o současných informačních technologiích a internetu překonávajících fyzické vzdálenosti.

Stěžejní 5. kapitola na sedmnácti stranách za pomoci statistických údajů zpracovaných v mnoha přehledných tabulkách, grafech a obrázcích i mezi přílohami, rozebírá různé aspekty regionálního vývoje Švédska po roce 1990 i s ohledem na překonání dvou hospodářských krizí. Vzhledem k tomu působí poněkud nepřehledně a nevyváženě, když autor finanční krizi začátku 90. let věnuje samostatnou subkapitolu o několika částech, zatímco současné hospodářské krizi se věnuje později, byť neméně intenzivně, v kapitolách věnovaných vývoji regionálních rozdílů jednotlivých socioekonomických ukazatelů. Někdy ovšem autor upřednostňuje popis změny mezi lety 1968 a 2012 místo období po roce 1990 vymezeného kapitolou a tématem práce. Ke konci zdařile propojuje regionální problematiku s konkurenceschopností celého Švédska i regionálními rozdíly ve výdajích na výzkum a vývoj. Práci lze vytknout absenci pokročilejších metod měření regionální nerovnosti, avšak pro dosažení stanovených cílů a v rámci rozsahu bakalářské práce jsou použité metody dostačující. Autor používá např. variační koeficient pro sledování změn regionální variability jednotlivých ukazatelů, přičemž právě s jeho pomocí potvrzuje mimořádnou stabilitu vývoje. Když se ale na straně 28 po neúspěchu s pouhým vizuálním posouzením snaží potvrdit korelaci mezi nárůstem podílu tržních služeb a přírůstkem HDP výpočtem, usuzuje na

neprokázanou korelaci pouze na základě malé velikosti korelačních koeficientů, aniž by uvedl, zda bylo dosaženo požadované hladiny významnosti.

Kvalitu práce bohužel snižují některé chyby a formální nedostatky. Např. na s. 27 je ohledně vývoje regionálního HDP uvedeno, že: „*Největší meziroční změny zaznamenal kraj Norrbotten, konkrétně propad o 15,3 % a následně růst o 18,3 % v roce 2009 resp. 2010.*“ Podle přílohy 2 ale vychází změna ještě větší: pokles o 17 % a nárůst o 32,4 %. U grafů č. 2 a 4 neodpovídá název zobrazenému časovému období. V grafu 9 je v legendě průměr v roce 2010 omylem označen jako 2009. V grafech 7, 8 a přílohách 5, 6, 9 a 10 zasahují názvy krajů do mřížky, což je však už spíše jen estetický detail. U obrázku 1 obsahuje legenda jen mezní hodnoty intervalů, aniž by bylo jasné, do které kategorie spadají. Také mohlo být v názvu či poznámce uvedeno, že je znázorněna změna počtu obyvatel za nižší územněsprávní jednotky. Když autor na přelomu stran 33 a 34 odkazuje na kapitolu 4.1, postrádám připomenutí, že hovoří o roku 1980, tedy předchozím sledovaném období.

Autor sice jinak pracuje s literaturou kvalitně, avšak u přímých citací z Blažka a Uhlíře (2011), které ve skutečnosti nepřímou citují jiné autory, tyto autory neuvádí (u přímých převzatých citací ano). Někdy si také v přímých citacích uzpůsobuje skloňování podle potřeb zapojení do vlastní věty (např. s. 11, 27). U přímých citací zahraničních zdrojů v českém překladu by bylo vhodné uvést, zda se jedná o vlastní překlad.

Jazyková úroveň práce je celkově dobrá, avšak občas čitelnost zajímavého textu zhoršují chyby v koncovkách či skloňování apod. Viz např.: „*jedna z nejdůležitější*“ (s. 12), „*Mezi fundamentálními subjekty patří*“ (s. 13), „*udržení míst, které by jinak neměly*“ (s. 16), „*Za zmenšování rozdílů mezi příjmy stojí...*“ (s. 18), „*Mezi jeden z nich patří export*“ (s. 22), „*Z porovnání grafu 5 a příloha 4 korelace patrná není, avšak pouze vizuální porovnáním se nemůžeme dobrat exaktních výsledků.*“ (s. 28), „*protěžovaná univerzita*“ (s. 29), „*kdy se pohybuje mezi druhým až čtvrtým místem*“ (s. 38). Někdy se vyskytnou nezvyklé výrazy a spojení, např. „*dědičná daň*“ (s. 12, místo dědická), „*transformovaných prostředků*“ (s. 21, zřejmě místo přerozdělených/relokovaných), „*je veliký a dosahuje nezanedbatelného množství*“ (s. 16).

Závěrem bych autorovi rád položil několik otázek i v zájmu rozvinutí diskuse:

- 1) Autor práci uzavírá kontrastem optimistického a pesimistického výhledu: „*Za předpokladu, že se regionální politika a pomoc periferii bude těšit i nadále velké vládní podpoře jako doposud, nehrozí Švédsku dramatické regionální problémy. V kontextu prohlubujících se sociálních rozdílů ve vyspělých státech by do budoucna mohla sociální problematika představovat větší hrozbu pro vysoce nivelizovanou švédskou společnost.*“ Jak konkrétně autor chápe onu hrozbu?
- 2) Na straně 31 si autor klade otázku, zda celkový vývoj přírůstků obyvatel migrací za období 1968-2012 zachycený v grafu 7 nezakrývá trendy patrné jen v pozdějším období, přičemž to na základě příloh 5 a 6 vyvrací. Podobně pak postupuje i ve srovnání migrace a přirozeného přírůstku v grafu 8 a přílohách 9 a 10. Není naopak vývoj v posledním období natolik výrazný, že se projevuje i v grafu za delší období?
- 3) Na s. 20 je popsán „*urban-rural turnaround*“ kolem roku 1970 a další otočení vývoje kolem roku 1980. Proč k těmto zajímavým změnám došlo?
- 4) Práce se několikrát odvolává na globalizaci a zostřené konkurenci v dnešní době. Považuje autor tuto charakteristiku současného období za jasně danou? Není globalizace jen novým názvem pro po staletí probíhající mezinárodní obchod?

Přes některé výše zmíněné nedostatky se autorovi podařilo čtenáře dobře seznámit s mnoha aspekty švédského regionálního vývoje a důsledky navzdory krizím úspěšné regionální politiky, včetně některých zajímavých postřehů. Domnívám se, že autor splnil požadavky kladené na tento typ práce a při zpracování tématu prokázal značné úsilí a zájem o danou problematiku v praktické i teoretické rovině. Bakalářskou práci Davida Klímy proto doporučuji k obhajobě.

V Praze dne 4. června 2013

Mgr. David Vogt